

Zbiór Orzeczeń

WYROK TRYBUNAŁU (ósma izba)

z dnia 23 kwietnia 2015 r. *

Odwołanie — Konkurencja — Porozumienia, decyzje i uzgodnione praktyki — Artykuł 101 TFUE i art. 53 porozumienia EOG — Światowy rynek wyświetlaczy ciekłokrystalicznych (LCD) — Ustalanie cen — Grzywny — Wytyczne w sprawie metody ustalania grzywien (2006) — Punkt 13 — Ustalenie wartości sprzedaży — Wspólne przedsiębiorstwo — Uwzględnienie sprzedaży spółkom dominującym — Obwieszczenie Komisji w sprawie zwalniania z grzywien i zmniejszania grzywien w sprawach kartelowych (2002) — Punkt 23 lit. b) akapit ostatni — Częściowe zwolnienie z grzywny — Dowody odnoszące się do stanu faktycznego uprzednio nieznanego Komisji

W sprawie C-227/14 P

mającej za przedmiot odwołanie w trybie art. 56 statutu Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, wniesione w dniu 7 maja 2014 r.,

LG Display Co. Ltd, z siedzibą w Seulu (Korea Południowa),

LG Display Taiwan Co. Ltd, z siedzibą w Tajpeju (Tajwan),

reprezentowane przez adwokatów A. Wincklera oraz F.C. Laprévote,

wnoszące odwołanie,

w której drugą stroną postępowania jest:

Komisja Europejska, reprezentowana przez F. Ronkesa Agerbeeka i P. Van Nuffela, działających w charakterze pełnomocników, z adresem do doręczeń w Luksemburgu,

strona pozwana w pierwszej instancji,

SĄD (ósma izba),

w składzie: A. Ó Caoimh (sprawozdawca), prezes izby, C. Toader i C.G. Fernlund, sędziowie,

rzecznik generalny: M. Wathelet,

sekretarz: I. Illéssy, administrator,

uwzględniając pisemny etap postępowania i po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 26 stycznia 2015 r.,

podjąwszy, po wysłuchaniu rzecznika generalnego, decyzję o rozstrzygnięciu sprawy bez opinii,

wydaje następujący

* Język postępowania: angielski.

Wyrok

- 1 LG Display Co. Ltd (zwana dalej „LGD”) i LG Display Taiwan Co. Ltd (zwana dalej „LGDT”) żądają w odwołaniu częściowego uchylenia wyroku Sądu Unii Europejskiej LG Display i LG Display Taiwan/Komisja (T-128/11, EU:T:2014:88), zwanego dalej „zaskarżonym wyrokiem”), w którym Sąd ten po pierwsze zmienił decyzję Komisji C(2010) 8761 wersja ostateczna z dnia 8 grudnia 2010 r. dotyczącą postępowania przewidzianego w art. 101 [TFUE] i art. 53 Porozumienia o Europejskim Obszarze Gospodarczym (sprawa COMP/39.309 – LCD), której streszczenie zostało opublikowane w *Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej* z dnia 7 października 2011 r. (Dz.U. C 295, s. 8, zwanej dalej „sporną decyzją”), ustalając kwotę grzywny nałożonej na nią solidarnie w art. 2 owej decyzji na 210 000 000 EUR, oraz, po drugie, oddalił w pozostałym zakresie ich skargę zmierzającą do częściowego stwierdzenia nieważności owej decyzji w zakresie, w jakim ich dotyczy, oraz do obniżenia kwoty owej grzywny.

Ramy prawne

- 2 Rozporządzenie Rady (WE) nr 1/2003 z dnia 16 grudnia 2002 r. w sprawie wprowadzenia w życie reguł konkurencji ustanowionych w art. [101 TFUE] i [102 TFUE] (Dz.U. 2003, L 1, s. 1 – wyd. spec. w jęz. polskim, rozdz. 8, t. 2, s. 205) przewiduje w art. 23 ust. 2 i 3:

„2. Komisja może, w drodze decyzji, nałożyć grzywny na przedsiębiorstwa lub związki przedsiębiorstw, jeżeli umyślnie lub w wyniku zaniedbania:

a) naruszają art. [101 TFUE] lub [102 TFUE] [...]

[...]

Dla każdego przedsiębiorstwa [...] biorących udział w naruszeniu grzywna nie przekroczy 10% całkowitego obrotu uzyskanego w poprzedzającym roku obrotowym.

[...]

3. Przy ustalaniu wysokości grzywny uwzględnia się ciężar i czas trwania naruszenia”.

- 3 Zgodnie z art. 31 owego rozporządzenia:

„Trybunał Sprawiedliwości ma nieograniczoną jurysdykcję do rozpatrywania odwołań od decyzji, w których Komisja nałożyła grzywnę lub okresową karę pieniężną. Trybunał Sprawiedliwości może uchylić, obniżyć lub podwyższyć nałożoną grzywnę lub okresową karę pieniężną”.

- 4 Punkt 6 wytycznych w sprawie metody ustalania grzywien nakładanych na mocy art. 23 ust. 2 lit. a) rozporządzenia nr 1/2003 (Dz.U. 2006, C 210, s. 2, zwanych dalej „wytycznymi w sprawie metody ustalania grzywien”) stanowi:

„[...] połączenie wartości sprzedaży mających związek z naruszeniem przepisów z okresem jego trwania stanowi formułę odzwierciedlającą zarówno gospodarcze znaczenie naruszenia, jak i stopień zaangażowania każdego z uczestniczących w nim przedsiębiorstw [...]”.

- 5 Zawarty w tytule „Kwota podstawowa grzywny” punkt 13 owych wytycznych stanowi:

„W celu ustalenia kwoty podstawowej grzywny Komisja uwzględni wartość sprzedaży dóbr lub usług zrealizowanych przez przedsiębiorstwo, mających bezpośredni lub pośredni [...] związek z naruszeniem, w danym sektorze geograficznym na terytorium [Europejskiego Obszaru Gospodarczego (EOG)]. [...]”.

- 6 Punkt 23 lit. b) obwieszczenia Komisji w sprawie zwolnienia z grzywien oraz zmniejszania grzywien w przypadkach karteli (Dz.U. 2002, C 45, s. 3) (zwanego dalej „komunikatem w sprawie łagodzenia sankcji”) przewiduje różne obniżenia grzywien, z których mogą korzystać przedsiębiorstwa według kolejności, w jakiej przekazały one te informacje. Ostatni akapit tego przepisu ma następujące brzmienie:

„Ponadto, jeżeli przedsiębiorstwo przedstawi dowody odnoszące się do stanu faktycznego uprzednio nieznanego Komisji, mające bezpośredni wpływ na siłę lub czas trwania domniemanego kartelu, Komisja nie uwzględni tych elementów przy ustalaniu grzywien nakładanych na przedsiębiorstwo, które dostarczyło te dowody”.

Okoliczności powstania sporu i wydania spornej decyzji

- 7 Okoliczności powstania sporu i wydania spornej decyzji, opisane w pkt 1–31 zaskarżonego wyroku, można streścić w następujący sposób.
- 8 LGD jest spółką prawa koreańskiego kontrolującą grupę spółek mających siedziby na całym świecie, prowadzących działalność w zakresie wytwarzania wyświetlaczy ciekłokrystalicznych o aktywnej matrycy (zwanach dalej „LCD”). LGD została stworzona w dniu 26 lipca 1999 r. w drodze porozumienia w sprawie wspólnego przedsięwzięcia zawartego pomiędzy spółką prawa koreańskiego LG Electronics Inc. (zwaną dalej „LGE”) a spółką prawa niderlandzkiego Koninklijke Philips Electronics NV (zwaną dalej „Philips”). W okresie pomiędzy dniem 26 lipca 1999 r. a dniem 23 lipca 2004 r. LGE i Philips posiadały każda z osobna 50% udziału w kapitale LGD. Następnie ich udziały zmalały odpowiednio do 37,9% i 32,87% owego kapitału.
- 9 LGDT jest całkowicie zależną od LGD spółką prawa tajwańskiego, prowadzącą działalność w zakresie wytwarzania i dostaw LCD.
- 10 Wiosną roku 2006 Samsung Electronics Co. Ltd (zwana dalej „Samsungiem”), spółka prawa koreańskiego, przedstawiła Komisji wniosek o zwolnienie z grzywny na podstawie komunikatu w sprawie łagodzenia sankcji. We wniosku tym Samsung powiadomił o istnieniu kartelu szeregu przedsiębiorstw, w tym LGD i LGDT, który to kartel dotyczył pewnego rodzaju LCD.
- 11 W dniu 17 lipca 2006 r. LGD przedstawiło Komisji wniosek o zwolnienie z grzywny na podstawie wskazanego komunikatu.
- 12 W dniu 23 listopada 2006 r. Komisja przyznała spółce Samsung, zgodnie z pkt 15 wskazanego komunikatu, warunkowe zwolnienie z grzywny, odmawiając jednocześnie przyznania go LGD.
- 13 W dniu 27 maja 2009 r. Komisja wszczęła postępowanie administracyjne i skierowała pismo w sprawie przedstawienia zarzutów do szesnastu spółek, w tym do wnoszących odwołanie oraz do LGE i Philips. W owym piśmie w sprawie przedstawienia zarzutów wyjaśniono między innymi powody, dla których w zastosowaniu orzecznictwa Sądu należało owe spółki uznać za solidarnie odpowiedzialne za naruszenia, których dopuściło się LGD.

- 14 Adresaci pisma w sprawie przedstawienia zarzutów przedstawili Komisji na piśmie w wyznaczonym terminie swe stanowiska w przedmiocie zgłoszonych wobec nich uwag. Ponadto wielu z owych adresatów, w tym wnoszące odwołanie, skorzystało z prawa do ustnego przedstawienia stanowiska na przesłuchaniu, które odbyło się w dniach 22 i 23 września 2009 r.
- 15 W dniu 1 lutego 2010 r. LGD przedstawiło wniosek oparty na pkt 23 lit. b) akapit ostatni komunikatu w sprawie łagodzenia sankcji, w którym zażądało częściowego zwolnienia z grzywny w związku z jego uczestnictwem w kartelu w latach 2005 i 2006.
- 16 W żądaniu udzielenia informacji z dnia 4 marca 2010 r. oraz w uzupełniającym go piśmie z dnia 6 kwietnia 2010 r. zwrócono się do stron w szczególności o przedstawienie Komisji danych dotyczących wartości sprzedaży, które miały zostać uwzględnione przy obliczaniu kwoty podstawowej grzywien oraz o przedstawienie ich uwag w tej kwestii. LGD przedstawiło odnoszące się do niej dane w piśmie z dnia 21 kwietnia 2010 r.
- 17 W dniu 8 grudnia 2010 r. Komisja wydała sporną decyzję. Adresatami tej decyzji jest sześć z szesnastu spółek, do których skierowano pismo w sprawie przedstawienia zarzutów, w tym wnoszące odwołanie oraz Samsung. Nie zostały w nim już natomiast wskazane LGE i Philips.
- 18 W zaskarżonej decyzji Komisja stwierdziła istnienie kartelu pomiędzy sześcioma wielkimi międzynarodowymi wytwórcami LCD, do których należały wnoszące odwołanie oraz Samsung, w zakresie dotyczącym dwóch kategorii dwunastocalowych i większych LCD, a mianowicie, z jednej strony LCD wykorzystywanych w technologii informatycznej, takich jak LCD dla notebooków i monitorów komputerów oraz, z drugiej strony LCD dla telewizorów (zwanych dalej łącznie „LCD objętymi kartelem”).
- 19 Zgodnie z zaskarżoną decyzją kartel ten przyjął postać jednolitego i ciągłego naruszenia art. 101 TFUE i art. 53 Porozumienia o Europejskim Obszarze Gospodarczym z dnia 2 maja 1992 r. (Dz.U. 1994, L 1, s. 3, zwanego dalej „porozumieniem EOG”), które trwało w okresie co najmniej od dnia 5 października 2001 r. do dnia 1 lutego 2006 r. W tym okresie uczestnicy kartelu odbyli szereg wielostronnych spotkań nazywanych przez nich „spotkaniami Cristal”. Spotkania te miały wyraźnie antykonkurencyjny przedmiot, gdyż stanowiły one dla ich uczestników w szczególności okazję do ustalania cen minimalnych LCD objętych kartelem, do prowadzenia dyskusji na temat ich zamiarów dotyczących cen w zakresie zapobiegania ich spadkowi, a także do koordynowania podwyżek cen i rozmiarów produkcji. W okresie naruszenia uczestnicy kartelu odbyli także szereg spotkań dwustronnych i często wymieniali się informacjami na tematy dyskutowane podczas „spotkań Cristal”. Wdrożyli oni ponadto środki pozwalające na sprawdzanie, czy przyjęte podczas tych spotkań decyzje były rzeczywiście stosowane.
- 20 Przy ustalaniu kwot grzywien nałożonych w spornej decyzji Komisja wykorzystwała wytyczne w sprawie metody ustalania grzywien. W zastosowaniu owych wytycznych Komisja, po pierwsze, określiła wartość tych sprzedaży LCD objętych kartelem, których naruszenie dotyczyło pośrednio lub bezpośrednio. W tym celu określiła ona trzy następujące kategorie dokonywanej przez uczestników kartelu sprzedaży:
 - „sprzedaż bezpośrednia w obrębie EOG”, czyli sprzedaż LCD objętych kartelem innemu przedsiębiorstwu w ramach EOG;
 - „sprzedaż bezpośrednia w obrębie EOG w formie wyrobów przetworzonych”, czyli sprzedaż LCD objętych kartelem wykorzystanych, po przetworzeniu w ramach grupy, do której należy ich wytwórca, jako część wyrobów gotowych sprzedawanych innemu przedsiębiorstwu w ramach EOG;
 - „sprzedaż pośrednia”, czyli sprzedaż LCD objętych kartelem innemu przedsiębiorstwu spoza EOG, które następnie montuje LCD w wyrobach końcowych i sprzedaje je w EOG.

- 21 Komisja uznała jednak, że może się ograniczyć do uwzględnienia dwóch pierwszych ze wskazanych kategorii, gdyż włączenie trzeciej kategorii nie jest konieczne do tego, aby nakładane grzywny mogły osiągnąć wystarczająco odstrasżający poziom.
- 22 W zakresie dotyczącym wnoszących odwołanie Komisja nie uwzględniła zgłoszonych przez nie uwag i uznała, że odpowiednią wartość sprzedaży należało obliczyć, uwzględniając również sprzedaż dokonywaną przez nie na rzecz spółek LGE i Philips. Po pierwsze bowiem, sprzedaż LCD objętych kartelem na rzecz tych spółek stanowiła również przedmiot dyskusji prowadzonych przez uczestników rozpatrywanego kartelu, i po drugie, na ceny stosowane w przypadku tej sprzedaży wpływ miały charakteryzujące ten rynek okoliczności, polegające na stosowaniu na nim cen skartelizowanych.
- 23 Celem obliczenia kwoty grzywien Komisja wzięła również pod uwagę komunikat w sprawie łagodzenia sankcji. W tym względzie przede wszystkim potwierdziła całkowite zwolnienie spółki Samsung z grzywny. Następnie obniżyła ona o 50% kwotę grzywny podlegającą nałożeniu na wnoszące odwołanie ze względu na przedłożone przez nie dowody, które zwiększały istotnie wartość dowodów w porównaniu z informacjami, które w owym czasie Komisja posiadała zgodnie z pkt 21 i 23 lit. b) tiret pierwsze owego komunikatu. Wreszcie uwzględniła ona wniosek o częściowe zwolnienie z grzywny wnoszących odwołanie, lecz jedynie w zakresie dotyczącym roku 2006. Zdaniem Komisji, to w zakresie dotyczącym owego ostatniego roku informacje dostarczone przez wnoszące odwołanie stanowiły bowiem dowody na okoliczności, o których wcześniej nie wiedziała. Co się natomiast tyczy roku 2005, informacje dostarczone przez wnoszące odwołanie stanowiły dodatek do informacji uzyskanych już przez Komisję od spółki Samsung, a zatem nie dotyczyły one okoliczności, o których instytucja ta wcześniej nie wiedziała.
- 24 Z powyższych względów Komisja w art. 2 zaskarżonej decyzji nałożyła na wnoszące odwołanie na zasadzie odpowiedzialności solidarnej obowiązek zapłaty grzywny w kwocie 215 000 000 EUR.

Zaskarżony wyrok

- 25 Pismem złożonym w sekretariacie Sądu w dniu 23 lutego 2011 r. wnoszące odwołanie wniosły skargę zmierzającą do częściowego stwierdzenia nieważności spornej decyzji oraz do obniżenia kwoty grzywny, nałożonej na mocy owej decyzji.
- 26 Na poparcie swych żądań wnoszące odwołanie podniosły cztery zarzuty. Zarzut pierwszy opierał się na tym, że Komisja błędnie i z naruszeniem przysługującego wnoszącym odwołanie prawa do obrony uwzględniła przy obliczaniu kwoty grzywny wartość ich sprzedaży wewnętrznej, natomiast zarzut drugi opierał się na tym, że Komisja błędnie nie udzieliła im zwolnienia z grzywny w odniesieniu do 2005 r. i nie wywiodła właściwych konsekwencji z częściowego zwolnienia z grzywny udzielonego im za miesiąc styczeń 2006 r.
- 27 W zaskarżonym wyroku Sąd częściowo uwzględnił ów zarzut drugi, stwierdzając, że dla celów obliczenia kwoty nakładanej na wnoszące odwołanie grzywny Komisja błędnie uwzględniła w ramach wartości dokonywanej przez nie sprzedaży miesiąc styczeń 2006 r. W konsekwencji Sąd, wykonując przysługujące mu nieograniczone prawa orzekania, zmniejszył ową kwotę do 210 000 000 EUR. W pozostałym zakresie Sąd oddalił skargę.

Żądania stron i postępowanie przed Trybunałem

- 28 W odwołaniu wnoszące odwołanie wnoszą do Trybunału o:
- częściowe uchylenie zaskarżonego wyroku w zakresie, w jakim Sąd oddalił skargę o częściowe stwierdzenie nieważności spornej decyzji;

- częściowe stwierdzenie nieważności spornej decyzji i, w wykonaniu przysługujących mu nieograniczonych praw orzekania, zmniejszenie nałożonej na nie kwoty grzywny, oraz
 - obciążenie Komisji kosztami poniesionymi przed Trybunałem i przed Sądem.
- 29 Komisja wnosi o oddalenie odwołania i obciążenie wnoszących odwołanie poniesionymi przez nią kosztami postępowania odwoławczego.

W przedmiocie odwołania

- 30 Na poparcie swojej skargi wnoszące odwołanie podnoszą dwa zarzuty. Zarzut pierwszy dotyczy błędu co do prawa Sądu, naruszenia przez niego obowiązku uzasadnienia i praw obrony oraz oczywistego przeinaczenia dowodów i braku wykonania przez Sąd nieograniczonych praw orzekania w zakresie dotyczącym uwzględnienia sprzedaży LCD objętych kartelem LGD na rzecz jej spółek dominujących w ramach wartości sprzedaży przyjętej do obliczenia kwoty grzywny. Zarzut drugi dotyczy błędu co do prawa, naruszenia obowiązku uzasadnienia i oczywistego przeinaczenia dowodów w związku z nieudzieleniem przez Sąd na rzecz LGD częściowego zwolnienia z grzywny za rok 2005.

W przedmiocie zarzutu pierwszego dotyczącego uwzględnienia sprzedaży LCD objętych kartelem LGD na rzecz jej spółek dominujących dla celów obliczenia kwoty grzywny

Argumentacja stron

- 31 Zarzut ten składa się z dwóch części. W ramach części pierwszej skarżące podnoszą, że Sąd dopuścił się błędu co do prawa przy zastosowaniu pkt 13 wytycznych w sprawie metody ustalania grzywien, nie uzasadnił w wystarczający sposób swego orzeczenia, w oczywisty sposób dopuścił się przeinaczenia dowodów, naruszył prawa do obrony LGD i nie wykonał swych nieograniczonych praw orzekania, stwierdzając, że Komisja mogła włączyć do wartości sprzedaży uwzględnianej dla celów obliczenia grzywny wszystkie sprzedaże dokonywane na właściwym rynku. W ramach części drugiej skarżące podnoszą, że Sąd dopuścił się błędu co do prawa, nie uwzględniając zasady proporcjonalności, uchybił obowiązkowi uzasadnienia, w oczywisty sposób dopuścił się przeinaczenia dowodów i naruszył prawa obrony LGD, potwierdzając stwierdzenie Komisji, wedle którego rozpatrywane naruszenie miało rzeczywiście wpływ na sprzedaże wewnętrzne LGD na rzecz jej spółek dominujących.
- W przedmiocie części pierwszej zarzutu pierwszego dotyczącej możliwości uwzględnienia wszystkich sprzedaży dokonanych na rynku objętym naruszeniem.
- 32 W części pierwszej zarzutu pierwszego skarżące zasadniczo zarzucają Sądowi, że orzekł on w pkt 97 zaskarżonego wyroku, iż Komisja miała prawo uwzględnić w celu obliczenia grzywny sprzedaże wewnętrzne LGD na rzecz jej spółek dominujących ze względu na to, że owe sprzedaże były dokonywane na rynku objętym naruszeniem, nawet jeśli naruszenie nie dotyczyło owych sprzedaży.
- 33 Skarżące podnoszą po pierwsze, że jakkolwiek Komisja nie jest zobowiązana do ustalenia, które z poszczególnych sprzedaży były objęte kartelem, to włączając wartość wszystkich sprzedaży LCD objętych kartelem, dokonywanych na rynku objętym naruszeniem do wartości sprzedaży uwzględnianej dla celów obliczenia grzywny pomimo niewystarczających dowodów wykazujących, że naruszenie dotyczyło sprzedaży wewnętrznych LGD na rzecz LGE i na rzecz Philips Sąd naruszył pkt 13 wytycznych w sprawie metody ustalania grzywien i ponadto odstąpił od praktyki decyzyjnej Komisji, jak wynika ona w szczególności z decyzji C(2008) 6815 wersja ostateczna z dnia 12 listopada 2008 r. dotyczącej postępowania na mocy art. 81 [WE] i art. 53 porozumienia EOG (sprawa

COMP/39.125 – Szkło samochodowe) i z decyzji Komisji C(2008) 926 wersja ostateczna z dnia 11 marca 2008 r. dotyczącej procedury przewidzianej w art. [81 WE] i art. 53 porozumienia EOG (sprawa COMP/38.543 – Usługi w zakresie przewodów międzynarodowych).

- 34 Po drugie, skarżące podnoszą, że Sąd dopuścił się błędu co do prawa, nie uzasadniając w wystarczający sposób powodów, dla których sprzedaże wewnętrzne LCD objętych kartelem spółki LGD na rzecz Philipsa i na rzecz LGE mogły zakłócić konkurencję na właściwym rynku pomimo gwarancji strukturalnych wykluczających naruszenie owych sprzedaży poprzez kartel, ponieważ sprzedaże te były w szczególności dokonywane po preferencyjnej cenie i w konsekwencji nie mogły zostać uznane za dokonane na wolnym rynku. W tym względzie niniejsza sprawa jest ich zdaniem analogiczna do sprawy, w której zapadł wyrok Team Relocations i in./Komisja, T-204/08 i T-212/08, EU:T:2011:286, dotyczącej usług w zakresie przewodów międzynarodowych, w której Sąd wykluczył z tego względu określone sprzedaże z wartości sprzedaży dokonywanych na rynku, którego dotyczyła sprawa.
- 35 Po trzecie, skarżące podnoszą, że Sąd nie wykonał swych nieograniczonych praw orzekania na podstawie art. 261 TFUE i art. 31 rozporządzenia nr 1/2003, umożliwiając Komisji odstępnie, bez wystarczającego uzasadnienia, od jej uprzedniej praktyki decyzyjnej, jak wynika ona w szczególności z decyzji C(2007) 5791 wersja ostateczna z dnia 28 listopada 2007 r. dotyczącej postępowania na podstawie art. 81 [WE] i art. 53 porozumienia EOG (sprawa COMP/39165 – Szkło płaskie) oraz z jej decyzji przyjętych w dziedzinie kontroli koncentracji, w których Komisja nie uwzględniła sprzedaży wewnętrznych dla celów obliczania grzywny.
- 36 Po czwarte, skarżące zarzucają Sądowi dopuszczenie się błędu co do prawa i brak wykonania nieograniczonych praw orzekania poprzez zezwolenie Komisji na ustalenie kwoty grzywny na podstawie ogólnego obrotu na rynku, o którym mowa. W tym względzie Sąd nie zbadał przedstawionych dowodów i argumentów przedstawionych przez LGD wykazujących, że sprzedaże wewnętrzne na rzecz LGE i na rzecz Philipsa nie mogły być objęte kartelem, w szczególności ze względu na postanowienia porozumienia w sprawie wspólnego przedsięwzięcia zawartego pomiędzy tymi dwoma spółkami.
- 37 Po piąte, skarżące zarzucają Sądowi przyjęcie sprzecznych podstaw orzeczenia w zakresie dotyczącym wykładni wytycznych w sprawie metody ustalania grzywien. W pkt 97 zaskarżonego wyroku Sąd zinterpretował bowiem owe wytyczne w ten sposób, że umożliwiają one Komisji włączenie do wartości sprzedaży uwzględnianej dla celów obliczenia grzywny wartości wszystkich sprzedaży dokonywanych na właściwym rynku, bez wyłączenia wartości tych sprzedaży, na które naruszenie nie miało wpływu. W pkt 70 owego wyroku Sąd stwierdził natomiast, że wartość sprzedaży uwzględnianych dla celów obliczenia grzywny powinna obejmować wartość tych sprzedaży, w przypadku których zakłócona jest konkurencja na właściwym rynku. Podobnie, w pkt 68 owego wyroku Sąd zdefiniował wartość sprzedaży podlegających uwzględnieniu dla celów owego obliczenia poprzez odniesienie do sprzedaży towarów będących przedmiotem naruszenia i produktów będących przedmiotem ograniczającej praktyki. Ponadto w pkt 62 owego wyroku wskazano, że powinien istnieć związek pomiędzy wartością uwzględnianych sprzedaży a naruszeniem.
- 38 Po szóste, skarżące uważają, że Sąd dopuścił się błędu co do prawa i naruszył prawa obrony LGD, posługując się niewzruszalnym domniemaniem, że naruszenie, o którym mowa, miało wpływ na wszystkie sprzedaże dokonane na właściwym rynku. Tymczasem wytyczne w sprawie metody ustalania grzywien nie ustanawiają tego rodzaju domniemania i przeciwnie, nakładają na Komisję obowiązek zbadania w każdym przypadku, czy dane naruszenie miało wpływ na sprzedaże. Sąd zaniechał zatem dokonania oceny dowodów przedstawionych przez LGD.
- 39 Komisja podnosi, że ta część zarzutu jest bezzasadna, ponieważ ani orzecznictwo Trybunału, ani wskazane wytyczne nie zabraniają jej uwzględniać sprzedaży wewnętrznych dla celów obliczenia grzywny. W każdym razie argument ten jest bezpodstawny, ponieważ jest bezsporne, że sprzedaże LGD na rzecz Philipsa i na rzecz LGE stanowiły sprzedaże na rzecz innych przedsiębiorstw. Ponadto

brak ograniczania wartości sprzedaży podlegających uwzględnieniu dla celów obliczenia grzywny jedynie do transakcji, na które rozpatrywany kartel ma rzeczywiście wpływ, pozostaje w zgodzie zarówno z praktyką decyzyjną Komisji, jak również z pkt 13 wskazanych wytycznych.

– W przedmiocie drugiej części zarzutu pierwszego dotyczącej wpływu naruszenia na sprzedaże wewnętrzne LGD na rzecz jej spółek dominujących

- 40 W drugiej części zarzutu pierwszego skarżące zasadniczo zarzucają Sądowi, że orzekł on w pkt 73 i 83 zaskarżonego wyroku, że w każdym razie kartel rzeczywiście miał wpływ na sprzedaże wewnętrzne LGD na rzecz jej spółek dominujących.
- 41 Po pierwsze, skarżące podnoszą, że w związku ze stwierdzeniem w pkt 86 zaskarżonego wyroku, że Komisja nie posiada dowodów dotyczących w szczególności sprzedaży wewnętrznych LGD na rzecz LGE i na rzecz Philipsa dokonanych w okresie od lipca 2002 r. do września 2005 r., Sąd dopuścił się błędu co do prawa i naruszył prawa obrony LGD, uwzględniając te sprzedaże dla celów obliczenia grzywny. Komisja odstąpiła w tym względzie od praktyki przyjętej w decyzji C(2009) 428 wersja ostateczna z dnia 28 stycznia 2009 r. dotyczącej postępowania przewidzianego w art. 81 [WE] oraz w art. 53 porozumienia EOG (sprawa COMP/39406 – Przewody morskie), w której uznała ona, że zasada proporcjonalności sprzeciwia się uwzględnieniu sprzedaży z okresu, w odniesieniu do którego brak jest dowodów. Praktyka ta została ich zdaniem potwierdzona w orzecznictwie Sądu (wyroki: Dansk Rørindustri/Komisja, T-21/99, EU:T:2002:74, pkt 62; wyrok IMI i in./Komisja, T-18/05, EU:T:2010:202, pkt 95). Ponadto Sąd zaniechał dokonania oceny, czy mając na uwadze ów brak dowodu dla okresu od lipca 2002 r. do września 2005 r. sprzedaże wewnętrzne LGD na rzecz jej spółek dominujących są objęte jednolitym i ciągłym naruszeniem w czasie całego okresu, którego dotyczy zarzut naruszenia.
- 42 Po drugie, skarżące podnoszą, że Sąd uchybił obowiązkowi uzasadnienia i w oczywisty sposób przeinaczył dowody, stwierdzając, że naruszenie miało wpływ na sprzedaże LCD objętych kartelem spółki LGD na rzecz LGE w przeciwieństwie do sprzedaży dokonanych na rzecz Philipsa. Sąd przeinaczył protokół ze spotkania z dnia 15 listopada 2001 r. cytowany w pkt 76 zaskarżonego wyroku, wywodząc w pkt 150 owego wyroku, wyłącznie na podstawie tego dokumentu ogólną regułę, wedle której rozpatrywany kartel dotyczył również sprzedaży wewnętrznych, podczas gdy wskazany dokument wcale nie wskazuje spółek LGE i Philips i jego treść nie daje podstaw do przyjęcia tego rodzaju ogólnej reguły. Ponadto Sąd przeinaczył tabelę nr 2 spornej decyzji, wywodząc z niej, w pkt 151 zaskarżonego wyroku, że kartel miał wpływ na ceny sprzedaży LCD objętych kartelem spółki LGD na rzecz jej spółek dominujących, podczas gdy owa tabela odnosi się jedynie do sprzedaży na rzecz wszystkich klientów LGD w krótkim okresie sześciu miesięcy szczególnego rodzaju ekranu LCD dla monitorów.
- 43 Po trzecie, skarżące podnoszą, że Sąd nie uzasadnił w wystarczający sposób oddalenia, w pkt 125 zaskarżonego wyroku, ich argumentu, wedle którego Komisja naruszyła prawa obrony LGD, stwierdzając, że kartel miał wpływ na sprzedaże wewnętrzne LGD na rzecz ich spółek dominujących. W tym względzie stwierdzenie w pkt 111 zaskarżonego wyroku, że „zarzut dotyczący sprzedaży skarżących na rzecz LGE i Philipsa wynikał już z pisma w sprawie przedstawienia zarzutów”, jest sprzeczne z pkt 99 owego wyroku, w którym Sąd wskazał, że „prawdą jest, iż pismo w sprawie przedstawienia zarzutów nie potwierdzało w sposób wyraźny, że kartel miał wpływ na sprzedaże skarżących na rzecz LGE i Philipsa”. Tymczasem, gdyby LGD wiedziało w chwili przedstawienia zarzutów, że Komisja planowała włączyć jego sprzedaże wewnętrzne na rzecz jej spółek dominujących w ramach obliczenia grzywny z tego względu, że owe sprzedaże były dokonywane na rynku objętym kartelem, mogłaby ona podnieść argumenty w tym względzie zamiast wyjaśniać względy, dla których sprzedaże dokonywane w ramach tej samej grupy zasadniczo nie powinny być uwzględniane przy obliczaniu grzywny.

- 44 Komisja podnosi zasadniczo, że druga część zarzutu pierwszego jest bezskuteczna z tego względu, że nawet gdyby stwierdzono, że owa część jest zasadna, nie stanowiłoby to przeszkody dla uwzględnienia sprzedaży LCD objętych kartelem spółki LGD na rzecz Philipsa i na rzecz LGE dla celów obliczenia grzywny. W każdym razie wskazana część zarzutu jest pozbawiona podstaw.

Ocena Trybunału

- 45 Na wstępie należy zauważyć, że skarżące wielokrotnie zarzuciły Sądowi w ramach pierwszej części zarzutu pierwszego, iż stwierdził on, że Komisja miała prawo włączyć sprzedaż wewnętrzne spółki LGD na rzecz jej spółek dominujących, a mianowicie LGE i Philipsa, do wartości sprzedaży uwzględnianej dla celów obliczania kwoty grzywny.
- 46 Należy jednak wskazać, że Sąd stwierdził – jak wynika w sposób jasny z pkt 136–145 zaskarżonego wyroku – iż Komisja słusznie uznała, że skarżące nie tworzyły ze spółkami LGE i Philips jednego przedsiębiorstwa dla celów zastosowania art. 101 TFUE, co nie zostało przez nie zakwestionowane przed Sądem, i nie stanowiły zatem poziomo zintegrowanego przedsiębiorstwa, w związku z czym rozpatrywane sprzedaż skarżących na rzecz owych spółek były objęte kategorią „sprzedaż bezpośrednia w obrębie EOG” przynależącą do sprzedaży LCD objętych kartelem na rzecz niezależnych osób trzecich. Ponadto stwierdzenie to nie zostało zakwestionowane przez skarżące w ich odwołaniu. Przeciwnie, na rozprawie skarżące stwierdziły w sposób wyraźny, że sprzedaż LCD objętych kartelem na rzecz ich spółek dominujących nie były sprzedażami wewnętrznymi.
- 47 W tych okolicznościach w zakresie, w jakim w pierwszej części zarzutu pierwszego skarżące zarzuciły Sądowi, iż stwierdził on, że Komisja miała prawo włączyć sprzedaż wewnętrzne spółki LGD na rzecz jej spółek dominujących do wartości sprzedaży uwzględnianej dla celów obliczania kwoty grzywny, ich argumentację należy odrzucić, ponieważ opiera się ona na błędnym zrozumieniu zaskarżonego wyroku.
- 48 W zakresie, w jakim w rozpatrywanej części skarżące zarzucają Sądowi stwierdzenie, że Komisja miała prawo włączyć sprzedaż, o których mowa spółki LGD na rzecz jej spółek dominujących do wartości sprzedaży uwzględnianej dla celów obliczania kwoty grzywny, należy przypomnieć, że art. 23 ust. 2 akapit drugi rozporządzenia nr 1/2003 przewiduje, że dla każdego przedsiębiorstwa lub związku przedsiębiorstw biorących udział w naruszeniu grzywna nie przekroczy 10% całkowitego obrotu uzyskanego w poprzedzającym roku obrotowym.
- 49 Trybunał orzekł już, że Komisja – biorąc pod uwagę kontekst oraz cel systemu kar ustanowionego w rozporządzeniu nr 1/2003 – jest zobowiązana dokonać oceny, w każdym rozpatrywanym przypadku, zamierzonego wpływu na zainteresowane przedsiębiorstwo, uwzględniając w szczególności obrót tego przedsiębiorstwa odzwierciedlający jego rzeczywistą sytuację gospodarczą w okresie, w którym miało miejsce naruszenie (wyroki: *Britannia Alloys & Chemicals/Komisja* C-76/06 P, EU:C:2007:326, pkt 25; *Guardian Industries i Guardian Europe/Komisja*, C-580/12 P, EU:C:2014:2363, pkt 53).
- 50 Zgodnie z utrwalonym orzecnictwem Trybunału w celu wymierzenia kary pieniężnej można brać pod uwagę zarówno całkowity obrót przedsiębiorstwa, który stanowi wskazówkę, aczkolwiek przybliżoną i niedoskonałą, co do wielkości tego przedsiębiorstwa i jego siły gospodarczej, jak i obrót uzyskany z towarów będących przedmiotem naruszenia, który może w związku z tym stanowić wskazówkę co do rozmiaru tego naruszenia (wyroki: *Musique Diffusion française i in./Komisja*, od 100/80 do 103/80, EU:C:1983:158, pkt 121; *Dansk Rørindustri i in./Komisja*, C-189/02 P, C-202/02 P, od C-205/02 P do C-208/02 P i C-213/02 P, EU:C:2005:408, pkt 243; a także *Archer Daniels Midland i Archer Daniels Midland Ingredients/Komisja*, C-397/03, EU:C:2006:328, pkt 100; *Guardian Industries i Guardian Europe/Komisja*, C-580/12 P, EU:C:2014:2363, pkt 54).

- 51 Zgodnie z orzecznictwem Trybunału, chociaż art. 23 ust. 2 rozporządzenia nr 1/2003 pozostawia Komisji szeroki zakres uznania, to jednak ogranicza on możliwość korzystania z niego, określając obiektywne kryteria, które Komisja jest zobowiązana stosować. Tak więc, po pierwsze, kwota grzywny, jaka może zostać wymierzona, ma górną granicę określoną liczbowo i w sposób bezwzględny, tak że maksymalna kwota grzywny, którą można nałożyć na dane przedsiębiorstwo, może być z góry przewidziana. Po drugie, korzystanie z tych uprawnień dyskrecyjnych jest też ograniczone normami postępowania, jakie Komisja sama sobie narzuciła w wytycznych w sprawie metody ustalania grzywien (zob. wyrok *Guardian Industries i Guardian Europe/Komisja*, C-580/12 P, EU:C:2014:2363, pkt 55).
- 52 Zgodnie z pkt 13 wytycznych w sprawie metody ustalania grzywien „[w] celu ustalenia kwoty podstawowej grzywny Komisja uwzględni wartość sprzedaży [towarów] lub usług [osiągniętą] przez przedsiębiorstwo, [mającą] bezpośredni lub pośredni związek z naruszeniem, [na] danym [obszarze] geograficznym na terytorium EOG”. Te same wytyczne uściślają w pkt 6, że „[p]ołączenie wartości sprzedaży mających związek z naruszeniem przepisów z okresem jego trwania stanowi [odpowiednią wartość zastępczą] odzwierciedlającą zarówno gospodarcze znaczenie naruszenia, jak i stopień zaangażowania każdego z uczestniczących w nim przedsiębiorstw”.
- 53 Wynika z tego, że – jak orzekł już Trybunał – celem pkt 13 wytycznych w sprawie metody ustalania grzywien jest przyjęcie za punkt wyjścia, przy obliczaniu kwoty grzywny nałożonej na przedsiębiorstwo, kwoty odzwierciedlającej gospodarcze znaczenie naruszenia i stopień zaangażowania tego przedsiębiorstwa w tym naruszeniu. W konsekwencji, chociaż pojęcie wartości sprzedaży, o której mowa w tym pkt 13, nie powinno zapewne rozciągać się do tego stopnia, żeby obejmowało osiągniętą przez dane przedsiębiorstwo sprzedaż niepodlegającą zakresowi działania rozpatrywanego kartelu, to jednak stanowiłoby naruszenie celu realizowanego przez ten przepis, jeśli pojęcie to należałoby rozumieć jako dotyczące wyłącznie obrotów osiąganych z samej sprzedaży, względem której wykazano, że miała ona związek z tym kartelem (wyrok *Team Relocations i in./Komisja*, C-444/111 P, EU:C:2013:464, pkt 76, 88; wyrok *Guardian Industries i Guardian Europe/Komisja*, C-580/12 P, EU:C:2014:2363, pkt 57).
- 54 Takie ograniczenie miałoby ponadto skutek w postaci sztucznego zmniejszenia znaczenia gospodarczego naruszenia popełnionego przez dane przedsiębiorstwo, skoro sama okoliczność, że odkryto ograniczoną liczbę bezpośrednich dowodów faktycznie dokonanej przez kartel sprzedaży, prowadziłaby do nałożenia w rezultacie grzywny bez realnego związku z zakresem działania analizowanego kartelu. Taki „ukryty bonus” stanowiłby również naruszenie celu polegającego na ściganiu i skutecznej sankcji za naruszenia art. 101 TFUE i stąd nie można go przyjąć (wyrok *Team Relocations i in./Komisja*, C-444/11 P, EU:C:2013:464, pkt 77; *Guardian Industries i Guardian Europe/Komisja*, C-580/12 P, EU:C:2014:2363, pkt 58).
- 55 W każdym razie należy podkreślić, że najlepiej odzwierciedla znaczenie gospodarcze tego naruszenia część całkowitego obrotu pochodząca z będącej przedmiotem naruszenia sprzedaży towarów (wyrok *Guardian Industries i Guardian Europe/Komisja*, C-580/12 P, EU:C:2014:2363, pkt 59 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 56 W niniejszej sprawie Sąd słusznie orzekł zatem w pkt 97 zaskarżonego wyroku, że „możliwość włączenia przez Komisję sprzedaży LCD objętych kartelem dokonanych przez skarżące na rzecz LGE i Philips do wartości sprzedaży właściwych dla celów obliczenia kwoty grzywny nie zależy od tego, czy owe sprzedaże były dokonywane po cenach ustalonych przez kartel, lecz od tego, czy sprzedaże te były dokonywane na rynku, na który miał wpływ kartel, którego z kolei uczestnikami były skarżące”.
- 57 W tym względzie Sąd słusznie oparł się w pierwszej kolejności w pkt 65 i 66 owego wyroku, na pkt 13 wytycznych w sprawie metody ustalania grzywien, stwierdzając, że dotyczy on sprzedaży realizowanych na rynkach, których dotyczy naruszenie, natomiast nie dotyczy wyłącznie przypadków, w których Komisja dysponuje dowodami z dokumentu na popełnienie naruszenia, a następnie, w pkt 67 owego wyroku na celu przepisów z zakresu konkurencji Unii Europejskiej po wskazaniu, że interpretacja

proponowana przez skarżące oznaczałaby, że dla celów ustalenia kwoty podstawowej grzywny Komisja byłaby zobowiązana w każdym przypadku do wykazania, jakie są indywidualne sprzedaże, na które miał wpływ kartel, i wreszcie, w pkt 68 owego wyroku, na orzecznictwie wynikającym z wyroku *Musique Diffusion française i in./Komisja*, od 100/80 do 103/80, EU:C:1983:158), wskazanym w pkt 50 niniejszego wyroku.

- 58 W konsekwencji po stwierdzeniu, w pkt 69 zaskarżonego wyroku w ramach swobodnej oceny okoliczności faktycznych – bez powołania przez skarżące jakiegokolwiek przeinaczenia – że sprzedaże LCD objęte kartelem dokonane przez nie na rzecz LGE i na rzecz Philipsa były realizowane na rynku, którego dotyczy naruszenie, Sąd nie dopuścił się błędu co do prawa, uznając w pkt 71 i 72 owego wyroku, że Komisja miała prawo uwzględnić owe sprzedaże dla celów obliczenia kwoty nałożonej na nie grzywny bez konieczności ustalenia, czy LGE i Philips zapłaciły im rzeczywiście podwyższone ceny w związku z kartelem, i czy przeniosły one to ewentualne podwyższenie na ceny produktów końcowych włącznie z LCD objętymi kartelem, które sprzedały na rzecz konsumentów w EOG.
- 59 W tych okolicznościach Sąd nie był zobowiązany ani do sprecyzowania powodów, dla których sprzedaże owych LCD dokonane przez spółkę LGD na rzecz LGE i Philipsa mogły, pomimo postanowień umownych wiążących LGD z tymi spółkami, w ramach ich porozumienia w sprawie wspólnego przedsiębiorstwa zakłócić konkurencję na właściwym rynku, ani do zbadania dowodów przedstawionych przez skarżące w tym zakresie.
- 60 W tym względzie należy wskazać, że brak uwzględnienia wartości sprzedaży dokonanych na rzecz niezależnych osób trzecich ze względu na to, że przedsiębiorstwo biorące udział w kartelu posiada szczególne powiązania strukturalne z owymi osobami trzecimi prowadziłoby do przyznania temu przedsiębiorstwu bezzasadnych korzyści, pozwalając mu na uniknięcie sankcji proporcjonalnej do jego znaczenia na rynku produktów będących przedmiotem naruszenia (zob. podobnie wyrok *Guardian Industries i Guardian Europe/Komisja*, C-580/12 P, EU:C:2014:2363, pkt 59, 63).
- 61 Poza korzyścią, której można oczekiwać w związku z kartelem przewidującym horyzontalne ustalenie cen w odniesieniu do sprzedaży na rzecz niezależnych osób trzecich, przedsiębiorstwo może również uzyskać korzyści z tego rodzaju kartelu poprzez zwiększenie sprzedaży na rzecz przedsiębiorstw, z którymi istnieją pewne powiązania strukturalne, gdy do przedsiębiorstw tych nie mają zastosowania podwyższone ceny określone w ramach kartelu, ponieważ w związku z tym wskazane przedsiębiorstwo uzyskuje korzyść względem konkurentów, których ceny są wyższe na właściwym rynku.
- 62 Ponadto sam fakt, że przedsiębiorstwo dokonuje na właściwym rynku sprzedaży po tego rodzaju cenach podwyższonych na rzecz niezależnych osób trzecich, prowadzi do zakłócenia konkurencji, co wpływa na cały właściwy rynek ze szkodą w szczególności dla konsumentów.
- 63 Z powyższego wynika – jak zasadniczo wskazał Sąd w pkt 70 zaskarżonego wyroku – że nawet jeśli kartel nie obejmuje sprzedaży produktu, o którym mowa, na rzecz przedsiębiorstw związanych z członkami owego kartelu, konkurencja na właściwym rynku jest zakłócona, w związku z czym sprzedaże te mogą zostać uwzględnione dla celów obliczenia grzywny.
- 64 Wbrew argumentom skarżących Sąd, stwierdzając powyższe, w żaden sposób nie powołał się na niewzruszalne domniemanie, wedle którego naruszenie miało wpływ na wszystkie sprzedaże dokonane na właściwym rynku. Sąd stwierdził natomiast, w ramach uzasadnienia, które – jak wynika z pkt 48–59 niniejszego wyroku nie jest obarczone żadnym błędem co do prawa – iż nawet w braku wszelkich dowodów na okoliczność, że owo naruszenie miało wpływ na sprzedaże LCD objęte kartelem przez skarżące na rzecz ich spółek dominujących, sprzedaże te mogą jednak zostać uwzględnione dla celów obliczenia kwoty grzywny podlegającej nałożeniu na skarżące, ponieważ zostały one dokonane na rynku objętym naruszeniem. Argumentacja skarżących opiera się w związku z tym na błędnym zrozumieniu zaskarżonego wyroku i należy ją zatem oddalić.

- 65 Nie można również zarzucić Sądowi sprzeczności w uzasadnieniu w odniesieniu do pkt 62 i 68–70 zaskarżonego wyroku.
- 66 Wskazując bowiem w pkt 62 owego wyroku, że Komisja była zobowiązana do „wyjaśnienia, jakiego rodzaju związek łączył sprzedaż dokonywaną przez skarżące na rzecz spółek LGE i Philips z kartelem”, przypominając w pkt 68 owego wyroku, że „z utrwalonego orzecznictwa wynika, że część obrotu uzyskana ze sprzedaży towarów, których dotyczy naruszenie, może stanowić właściwą przesłankę rozmiaru naruszenia na danym rynku” i stwierdzając w pkt 70 owego wyroku, że „gdy będący przedmiotem kartelu produkt jest sprzedawany na rynku wewnętrznym, konkurencja na tym rynku jest zakłócona” Sąd jedynie wyraził tę samą myśl, leżącą u podstaw całego uzasadnienia i powtórzoną w szczególności w pkt 66 i 97 zaskarżonego wyroku, wedle której sprzedaże skarżących na rzecz LGE i Philipsa mogą zostać uwzględnione przez Komisję dla celów obliczenia kwoty grzywny, jeżeli sprzedaże te zostały dokonane na rynku, którego dotyczy naruszenie.
- 67 Ponadto, co się tyczy zarzutu Sądu dotyczącego odstąpienia od praktyki decyzyjnej Komisji, wystarczy przypomnieć, podobnie jak uczynił to Sąd w pkt 143 zaskarżonego wyroku, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Trybunału wcześniejsza praktyka decyzyjna Komisji nie stanowi mających zastosowanie ram prawnych dla grzywien w zakresie prawa konkurencji (zob. wyroki: JCB Service/Komisja, C-167/04 P, EU:C:2006:594, pkt 205; Tomra Systems i in./Komisja, C-549/10 P, EU:C:2012:221, pkt 104; Team Relocations i in./Komisja, C-444/11 P, EU:C:2013:464, pkt 82).
- 68 W konsekwencji należy oddalić pierwszą część zarzutu pierwszego jako bezzasadną.
- 69 W tych okolicznościach należy również oddalić jako bezskuteczną drugą część owego zarzutu, w której skarżące zmierzają do podważenia stwierdzeń Sądu zawartych w pkt 73–89 i 147–154 zaskarżonego wyroku, wedle których, zasadniczo, jak wskazano w owym pkt 73, z akt sprawy wynika „w każdym razie”, że sprzedaże LCD objętych kartelem przez skarżące na rzecz LGE i Philipsa były przedmiotem dyskusji w ramach kartelu, i że Komisja wykazała w wystarczający sposób, że kartel miał wpływ również na te sprzedaże, bowiem owa część zarzutu odnosi się do uzupełniającego uzasadnienia wyroku (zob. między innymi wyrok Dansk Rørindustri i in./Komisja, C-189/02 P, C-202/02 P, od C-205/02 P do C-208/02 P i C-213/02 P, EU:C:2005:408, pkt 148).
- 70 Jak bowiem wynika z badania pierwszej części zarzutu pierwszego, stwierdzenia zawarte w pkt 65–72 i 97 zaskarżonego wyroku uzasadniają same w sobie uwzględnienie owych sprzedaży dla celów obliczenia grzywny.
- 71 W konsekwencji zarzut pierwszy należy oddalić w całości.

W przedmiocie zarzutu drugiego dotyczącego częściowego zwolnienia z grzywny

- 72 Zarzut ten składa się z dwóch części. W części pierwszej skarżące podnoszą, że Sąd dopuścił się błędu co do prawa przy zastosowaniu pkt 23 lit. b) akapit ostatni komunikatu w sprawie łagodzenia sankcji i uchybił obowiązкови uzasadnienia, stawiając przedsiębiorstwo wnoszące o zwolnienie całkowite w sytuacji uprzywilejowanej względem przedsiębiorstwa wnoszącego o zwolnienie częściowe. W części drugiej skarżące podnoszą, że Sąd w sposób oczywisty przeinaczył dowody i dopuścił się błędu co do prawa przy zastosowaniu owego komunikatu, odmawiając udzielenia na rzecz LGD częściowego zwolnienia za okres po 26 sierpnia 2005 r.

W przedmiocie pierwszej części zarzutu drugiego dotyczącej warunków udzielenia częściowego zwolnienia

– Argumentacja stron

- 73 W rozpatrywanej części zarzutu skarżące zarzucają Sądowi błąd co do prawa przy wykładni pkt 23 lit. b) akapit ostatni komunikatu w sprawie łagodzenia sankcji w związku z odmówieniem, poprzez restrykcyjne jego zastosowanie, udzielenia spółce LGD częściowego zwolnienia z grzywny za rok 2005, nie wykazując, że informacje przedłożone przez Samsung stanowiły same w sobie wystarczającą podstawę dla umożliwienia Komisji udowodnienia, że rozpatrywane naruszenie było kontynuowane w owym roku. Z wyroku Transcat/Komisja (T-39/06, EU:T:2011:562) wynika bowiem, że okoliczności, w odniesieniu do których przedsiębiorstwo wnoszące o częściowe zwolnienie przedstawia dowody, są uznawane za okoliczności, których Komisja wcześniej nie знаła, jeżeli „pozwalają Komisji na dokonanie nowych ustaleń w przedmiocie naruszenia”.
- 74 Zdaniem skarżących dowody przedstawione przez nie w oświadczeniu z dnia 20 lipca 2006 r. miały wręcz większą wartość od dowodów przedstawionych przez Samsung, ponieważ odnosiły się one do całego okresu naruszenia do lutego 2006 r., do podstawowych spotkań wielostronnych, do wszystkich uczestników oraz do różnych kategorii produktów, podczas gdy dowody przedstawione przez Samsung dotyczyły ograniczonych okoliczności i okresu oraz nie umożliwiły Komisji przeprowadzenia dochodzenia i nałożenia sankcji w odniesieniu do kilku członków kartelu na podstawie okoliczności faktycznych mających miejsce w roku 2005. Sąd sam uznał w pkt 189 i 190 zaskarżonego wyroku, że sporna decyzja opiera się w większej mierze na dowodach przedstawionych przez skarżące w zakresie dotyczącym roku 2005, i że informacje przedstawione przez skarżące miały rzeczywiście większą wartość dowodową niż dowody przedłożone uprzednio przez Samsung.
- 75 Skarżące uważają, że dokonana przez Sąd interpretacja pkt 23 lit. b) akapit ostatni komunikatu w sprawie łagodzenia sankcji jest sprzeczna z ratio legis tego przepisu, ponieważ prowadzi ona do zniechęcenia członków kartelu innych niż przedsiębiorstwo, które wniosło o całkowite zwolnienie, do przedstawienia istotnych dowodów dotyczących nowych okoliczności, których wskazane przedsiębiorstwo nie przedstawiło, wskazujących na dłuższy okres trwania ściganego naruszenia, ponieważ jest nieprawdopodobne, by owi inni członkowie uzyskali częściowe zwolnienie za ów dodatkowy okres, a nawet ryzykują oni nałożeniem większej grzywny.
- 76 Komisja uważa, że pierwsza część zarzutu drugiego odwołania jest oparta na błędnej interpretacji wskazanego przepisu i że należy ją w związku z tym oddalić.

– Ocena Trybunału

- 77 Należy przypomnieć, że zgodnie z pkt 23 lit. b) akapit ostatni komunikatu w sprawie łagodzenia sankcji, „jeżeli przedsiębiorstwo przedstawi dowody odnoszące się do stanu faktycznego uprzednio nieznanego Komisji, mające bezpośredni wpływ na wagę lub czas trwania domniemanego kartelu, Komisja nie uwzględni tych elementów przy ustalaniu grzywien nakładanych na przedsiębiorstwo, które dostarczyło tych dowodów”.
- 78 Jak słusznie wskazał Sąd w pkt 166 zaskarżonego wyroku, z samego brzmienia owego przepisu wynika, że przewidziane w nim częściowe zwolnienie wymaga spełnienia dwóch przesłanek, a mianowicie, po pierwsze, dane przedsiębiorstwo powinno jako pierwsze przedstawić dowody potwierdzające okoliczności, których Komisja wcześniej nie znała, oraz, po drugie, okoliczności te, mające bezpośredni wpływ na wagę lub czas trwania domniemanego kartelu, powinny pozwolić Komisji na dokonanie nowych ustaleń w przedmiocie naruszenia.

- 79 Jak wynika z orzecznictwa Trybunału słowa „stan faktyczny [...] nieznany Komisji” dotyczące pierwszej z tych przesłanek, są jednoznaczne i pozwalają na przyjęcie, jak wskazał Sąd w pkt 167 zaskarżonego wyroku, restrykcyjnej interpretacji pkt 23 lit. b) akapit ostatni komunikatu w sprawie łagodzenia sankcji, ograniczając ją do przypadków, w których spółka będąca członkiem kartelu dostarcza Komisji nowej informacji dotyczącej wagi lub czasu trwania naruszenia, i wykluczając przypadki, w których spółka dostarcza jedynie elementów pozwalających wzmocnić dowody dotyczące istnienia naruszenia (zob. podobnie postanowienie *Kuwait Petroleum i in./Komisja*, C-581/12 P, EU:C:2013:772, pkt 19).
- 80 W niniejszej sprawie z pkt 189 zaskarżonego wyroku wynika, że Sąd stwierdził w ramach niezależnej oceny okoliczności faktycznych – przy czym nie zarzucono w tym aspekcie żadnego przeinaczenia – że „w momencie złożenia przez skarżące oświadczenia w dniu 20 lipca 2006 r. Komisja wiedziała już, na podstawie dostarczonych przez [Samsung] informacji, iż dwustronne kontakty między niektórymi z uczestników kartelu były kontynuowane w 2005 r.”.
- 81 W związku z tym, że Sąd stwierdził, iż informacje przedstawione przez skarżące dotyczyły okoliczności faktycznych, o których Komisja już uprzednio wiedziała, miał on podstawę do tego, by jedynie z tego względu oddalić w pkt 194 zaskarżonego wyroku argumenty skarżących zmierzające do uzyskania częściowego zwolnienia z grzywny na podstawie pkt 23 lit. b) akapit ostatni komunikatu w sprawie łagodzenia sankcji w zakresie dotyczącym tych okoliczności. Sąd nie był przy tym w żaden sposób zobowiązany do zbadania, czy owe informacje mogły umożliwić Komisji dokonanie nowych ustaleń w przedmiocie naruszenia i, w związku z tym brak było konieczności wykazywania, że ich wartość dowodowa była wyższa od informacji uprzednio przedłożonych przez Samsung.
- 82 Jest zatem bez znaczenia, że w pkt 189 i 190 zaskarżonego wyroku Sąd stwierdził, odpowiednio, że sporna decyzja „została w przeważającej mierze oparta w zakresie dotyczącym 2005 r. na dowodach dostarczonych przez skarżące”, i że „informacje dostarczone przez [nie] w dniu 20 lipca 2006 r. [...] miały [...] rzeczywiście większą wartość dowodową niż informacje ujawnione wcześniej przez spółkę Samsung”.
- 83 Należy ponadto wskazać, że owe stwierdzenia, jak w sposób jasny wynika z pkt 190 owego wyroku, zostały dokonane przez Sąd tytułem uzupełnienia i nie dla celów uzasadnienia oddalenia wniosku o częściowe zwolnienie z grzywny za rok 2005, lecz celem wyjaśnienia powodów, dla których Komisja zdecydowała o udzieleniu skarżącym obniżenia kwoty grzywny, bowiem przesłanki tego rodzaju obniżenia przewidziane w komunikacie w sprawie łagodzenia sankcji są odmienne od przesłanek przewidzianych dla udzielenia częściowego zwolnienia z grzywny.
- 84 Ponadto, wbrew argumentom skarżących, owa interpretacja pkt 23 lit. b) akapit ostatni wskazanego komunikatu nie jest w żadnym razie sprzeczna z jego celem, ponieważ, jak orzekł Sąd w pkt 167 zaskarżonego wyroku, skuteczność programu łagodzenia sankcji byłaby naruszona, gdyby przedsiębiorstwa straciły zachętę do bycia pierwszymi przedsiębiorstwami, które przedłożą Komisji informacje na temat kartelu (zob. podobnie postanowienie *Kuwait Petroleum i in./Komisja*, C-581/12 P, EU:C:2013:772, pkt 20).
- 85 W związku z tym, w sytuacji gdy przedsiębiorstwo, które w celu uzyskania całkowitego zwolnienia z grzywny na podstawie owego komunikatu jako pierwsze przedstawiło Komisji dowody mogące umożliwić jej stwierdzenie naruszenia art. 101 TFUE, powstrzymało się od ujawnienia informacji wykazujących, że okres trwania spornego naruszenia był dłuższy od okresu wynikającego z owych dowodów, wówczas wbrew stanowisku skarżących każde inne przedsiębiorstwo, które brało udział w owym naruszeniu jest zachęcane do ujawnienia jako pierwsze tego rodzaju informacji, ponieważ ujawnienie to może uzasadnić udzielenie częściowego zwolnienia z grzywny na podstawie pkt 23 lit. b) akapit ostatni wskazanego komunikatu. Jednakże, jak zostało już stwierdzone w pkt 80 niniejszego wyroku, tego rodzaju sytuacja nie miała miejsca w niniejszej sprawie w zakresie dotyczącym posiadanej przez Komisję wiedzy o kontynuacji naruszenia w roku 2005.

- 86 Prawdą jest, że przedsiębiorstwo, które dostarcza informacje Komisji na podstawie komunikatu w sprawie łagodzenia sankcji, nie mając zwykle wiedzy o tym, jakie dowody są już w jej posiadaniu, nie może mieć pewności, czy spełnia warunki skorzystania z częściowego zwolnienia przewidzianego w pkt 23 lit. b) akapit ostatni owego komunikatu.
- 87 Jednakże celem owego komunikatu jest nie zniesienie tej niepewności, lecz przeciwnie, jak słusznie orzekł Sąd w pkt 163 zaskarżonego wyroku, stworzenie klimatu niepewności wewnątrz karteli, który ma zachęcać do ich ujawnienia Komisji.
- 88 Skarżące nie mogą również podnosić, że wykładnia przyjęta przez Sąd w zaskarżonym wyroku prowadziłaby w praktyce do tego, że udzielenie częściowego zwolnienia byłoby nieprawdopodobne, ponieważ, jak wynika w szczególności z pkt 182 i 195–203 zaskarżonego wyroku, skorzystały one właśnie z tego rodzaju częściowego zwolnienia z grzywny w związku z miesiącem styczniem 2006 r.
- 89 Ponadto skarżące niesłusznie zarzucają Sądowi niewystarczające uzasadnienie zaskarżonego wyroku w tym aspekcie. Jak bowiem wynika z całości powyższych rozważań, ów wyrok, a w szczególności pkt 166, 167 i 189, ukazuje z pełną wymaganą jasnością względy, dla których Sąd uznał, że Komisja miała prawo odmówić skarżącym udzielenia częściowego zwolnienia za rok 2005.
- 90 Należy w konsekwencji oddalić pierwszą część zarzutu drugiego jako bezzasadną.

W przedmiocie drugiej części zarzutu drugiego dotyczącej oddalenia częściowego zwolnienia za okres po 26 sierpnia 2005 r.

– Argumentacja stron

- 91 W ramach tej części skarżące zarzucają Sądowi, po pierwsze, odmówienie częściowego zwolnienia z grzywny na rzecz LGD za okres po 26 sierpnia 2005 r., podczas gdy Komisja nie posiadała jakiegokolwiek dowodu przedstawionego przez przedsiębiorstwo, które wniosłoby o zwolnienie całkowite, wykazując, że LGD w dalszym ciągu brało udział w kartelu po tej dacie. Jedynym dowodem przedłożonym przez Samsung w przedmiocie okresu po sierpniu 2005 r. jest bowiem wiadomość elektroniczna z dnia 6 grudnia 2005 r. dotycząca ewentualnych kontaktów dwustronnych pomiędzy z jednej strony Samsungiem i z drugiej strony AU Optronics Corp. i Chi Mei Optoelectronics Corp., które nie wskazuje LGD lub innych uczestników. Sugerując w pkt 187 zaskarżonego wyroku, że ów dokument mógł dotyczyć każdego uczestnika kartelu, włącznie z LGD, Sąd przeinaczył jego treść.
- 92 Po drugie, skarżące uważają, że Sąd dopuścił się również błędu co do prawa, stwierdzając w pkt 193 zaskarżonego wyroku, że dowody przedstawione przez Samsung umożliwiały Komisji domniemanie, że spółka LGD brała udział w naruszeniu do końca, ponieważ chodzi o naruszenie jednolite i ciągłe. Wniosek ten jest niezgodny z orzecznictwem wynikającym z wyroku Dansk Rørindustri/Komisja (T-21/99, EU:T:2002:74, pkt 62), w którym Sąd wykluczył, aby Komisja mogła bez dowodu domniemywać, że członek kartelu brał w nim udział do jego zakończenia.
- 93 Po trzecie, skarżące uważają, że wskazany pkt 193 jest również obarczony błędem co do prawa w zakresie, w jakim Sąd uznał, że sporne dowody umożliwiają Komisji uznanie spółki LGD za odpowiedzialną za zachowanie innych uczestników bez dokonania oceny ścisłych warunków tego rodzaju przypisania odpowiedzialności. Tymczasem, zgodnie z orzecznictwem Sądu owa odpowiedzialność może być przypisana przedsiębiorstwu jedynie wówczas, gdy zostanie wykazane, że przedsiębiorstwo to wiedziało o sprzecznych z prawem zachowaniach innych uczestników lub też mogło rozsądnie je przewidzieć i gotowe było zaakceptować związane z nimi ryzyko (wyroki: BASF i UCB/Komisja, T-101/05 i T-111/05, EU:T:2007:380, pkt 160; a także Denki Kagaku Kogyo i Denka

Chemicals/Komisja, T-83/08, EU:T:2012:48, pkt 242). Jednakże w niniejszej sprawie bez dowodów przedłożonych przez LGD Komisja nie mogłaby rozszerzyć okresu naruszenia w odniesieniu do innych uczestników kartelu, niż Samsung i Chi Mei Optoelectronics Corp. na czas po sierpniu 2005 r.

- 94 Komisja przypominała, że stwierdzenie Sądu, wedle którego Komisja była poinformowana w chwili przedłożenia przez skarżące oświadczeń, a więc w dniu 20 lipca 2006 r., o kontynuacji kartelu w okresie całego roku 2005 jest stwierdzeniem faktu, które nie podlega kontroli Trybunału w ramach odwołania, chyba że okoliczności faktyczne lub dowody zostały przeinaczone. Tymczasem w niniejszej sprawie skarżące nie zarzuciły przeinaczenia dowodów, podnoszą natomiast, że wiadomość elektroniczna z dnia 6 grudnia 2005 r. jest niewystarczająca jako podstawa dla stwierdzeń Sądu.

– Ocena Trybunału

- 95 Należy stwierdzić, że owa druga część zarzutu drugiego, na mocy której skarżące zarzucają Sądowi zasadniczo odmówienie im częściowego zwolnienia z grzywny za okres po 26 sierpnia 2005 r., opiera się w całości na założeniu, że Sąd błędnie uznał, iż Komisja była poinformowana o udziale LGD w kartelu po owej dacie jedynie w związku z wiadomością elektroniczną z dnia 6 grudnia 2005 r. przesłaną przez Samsung, wskazaną w pkt 187 zaskarżonego wyroku, której treść została przeinaczona przez Sąd.
- 96 Założenie to wynika z błędnego zrozumienia zaskarżonego wyroku.
- 97 Sąd nie tylko nie sformułował takiego stwierdzenia w zaskarżonym wyroku, lecz ponadto z pkt 193 owego wyroku wynika w sposób jasny, że podstawą dla uznania, że skarżące w dalszym ciągu brały udział w kartelu w ciągu całego roku 2005 stanowiła dla Sądu nie tylko wiadomość elektroniczna z dnia 6 grudnia 2005 r., lecz również inny dokument przedstawiony przez Samsung, a mianowicie wiadomość elektroniczna z dnia 14 stycznia 2005 r., przytoczona w pkt 185 owego wyroku, która wskazuje możliwość, że ów uczestnik kartelu zapyta skarżące o ich zamiary dotyczące pewnych cen.
- 98 W tych okolicznościach skarżące nie mogą zarzucać Sądowi przeinaczenia treści wiadomości elektronicznej z dnia 6 grudnia 2005 r. ze względu na to, że nie wykazywała ona, że w dalszym ciągu brały one udział w kartelu po 26 sierpnia 2005 r., gdyż Sąd w żadnym razie nie wyciągnął takiego wniosku z owego dokumentu, natomiast oparł się na nim – jak wynika z pkt 189 zaskarżonego wyroku – celem stwierdzenia, bardziej ogólnie, że kartel trwał w dalszym ciągu w roku 2005.
- 99 W związku z tym twierdzenia skarżących w tym aspekcie są bezpodstawne.
- 100 Ponadto, ponieważ skarżące nie zakwestionowały oceny wiadomości elektronicznej z dnia 14 stycznia 2005 r. dokonanej przez Sąd w pkt 193 zaskarżonego wyroku, która to ocena, z wyjątkiem przypadku przeinaczenia, podlega jego wyłącznej właściwości, zgodnie z orzecznictwem przypomnianym w pkt 69 niniejszego wyroku należy oddalić drugą część zarzutu drugiego jako bezskuteczną. Ocena ta jest bowiem wystarczająca, aby Sąd mógł słusznie stwierdzić, że Komisja wiedziała o udziale skarżących w kartelu po roku 2005. Zarzuty skarżących dotyczące drugiej części wskazanego pkt 193 dotyczą zatem uzupełniającej podstawy uzasadnienia.
- 101 W konsekwencji należy oddalić drugą część zarzutu drugiego jako bezzasadną.
- 102 W konsekwencji zarzut drugi należy oddalić w całości.
- 103 Wobec całości powyższych rozważań należy oddalić odwołanie jako bezzasadne.

W przedmiocie kosztów

- ¹⁰⁴ Zgodnie z art. 138 § 1 regulaminu postępowania przed Trybunałem, mającym zastosowanie do postępowania odwoławczego na podstawie art. 184 § 1 tego regulaminu, kosztami zostaje obciążona, na żądanie strony przeciwnej, strona przegrywająca sprawę.
- ¹⁰⁵ Ponieważ Komisja wniosła o obciążenie LGD i LGDT kosztami postępowania, a LGD i LGDT przegrały sprawę, należy obciążyć je kosztami postępowania.

Z powyższych względów Trybunał (ósma izba) orzeka, co następuje:

- 1) Odwołanie zostaje oddalone.**
- 2) LG Display Co. Ltd i LG Display Taiwan Co. Ltd zostają obciążone kosztami postępowania.**

Podpisy